

Zápis

z obhajoby disertační práce paní mgr. Ondřeje Štěcha konané dne 28.6. 2011 téma práce „Problematika ideálu pospolitosti v moderních společnostech“.

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise doc. J. Buriánek zahájil obhajobu a představil mgr. Štěcha komisi.

Školitel vyzdvihl dlouhodobý zájem kandidáta o téma disertační práce a osobní zájem o téma pospolitosti. Připomněl jeho působení v Centru globálních studií a pedagogickou činnost. Teze disertace považuje za dobře prezentované a doporučuje práci k obhajobě.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména:

- proč je pospolitost v moderních společnostech okrajovým tématem, ale zároveň je to téma, které je stále součástí reflexí soudobé společnosti
- vyzdvihl dopady modernizace na rozpad pospolitostních vazeb
- cíl práce, tedy zkoumání pospolitosti v teoretické rovině definic pojmu a sítě vztahů s ním spojených
- jakým způsobem je téma uchopeno na různých úrovních (lokální společenství, národ apod.)
- členění práce do čtyř částí, první se zabývá konceptem modernity, druhá vymezení pojmu pospolitosti. Zbývající dvě sledují různé koncepce tohoto tématu, zejména se zaměřuje na ideál pospolitosti
- vybrané koncepce komunity u autorů Ch. Taylora, J. C. Alexandera a A. Honnetha
- jaká je role ekonomiky, veřejného prostoru a suverénního lidu s ohledem na jejich propojení v životě jedinců.
- jak působí individualistická hodnotová orientace s ohledem na realitu pospolitosti

V závěru se kandidát zaměřuje na důsledky různých pojetí pospolitostí na politickou aktivitu jejich členů. Zdůraznil především faktor velikosti pospolitosti. Zdůraznil také roli pojetí pospolitosti v etnických konfliktech. Uzavřel, že lidé se musí rozpoznávat jako pospolitost, společenství samo o sobě nemůže existovat jako daný fakt.

Oponent PhDr. M. Skovajsa, Ph. D. považuje práci za zdařilou, její téma je podle něj podstatné a úroveň zpracování je v pořádku. Vyzdvihl fakt, že tato problematika je klíčová pro povahu demokracie. Práce je doporučena k obhajobě, i přes následující výhrady:

- chybí jasněji daná výzkumná otázka, kandidátem vytyčený cíl považuje za příliš všeobecný
- kolísání mezi úrovní interpretativní a empirickou analýzou, empirický výzkum však autor nezpracovává, byť si zkoumání empirie sám vytyčil
- komunitaristická literatura je spíše z oboru politické filosofie a není zcela jasné propojení s deklarovaným sociologickým pohledem
- připomněl několik sociologických textů z poslední doby, které v práci zmíněny nejsou a není vysvětleno proč
- práci by prospěl kritičtější přístup k přejímaným pojmům
- například pasáž o pojmu pospolitosti by měla být lépe shrnuta a zasazena do obecnějšího rámce (př. tzv. virtuální komunity)
- pasáž o Honnethově interpretaci Foucaulta považuje za nedotaženou, prospěla by jí především vlastní interpretace autora

Doc. M. Znoj, CSc. se v oponentském posudku zaměřil na následující obecnější připomínky:

- vztah koncepce (Taylor) „imaginary community“ k Andersenově teorii není jasný, je přijímána bez ohledu na její původní kontext. Oponent v těchto dvou koncepcích žádnou spojitost nevidí
- další nejasností je normativita/nenormativita některých představených koncepcí, například autor naznačuje, že teorie společenské smlouvy (Grotius) nebyla vždy normativní. Podle kol. Znoje tomu tak není.
- také upozornil na to, že je přílišný prostor věnován Honnethovým interpretacím různých myslitelů, aniž by autor šel k původním pramenům.
- podle oponenta není dostatečně zdůvodněn výběr autorů, kteří v práci reprezentují komunitarismus

Kandidát následně odpověděl na výtky oponentů:

- volba autorů zdůvodnil zaměřením na sociální ontologii, přičemž část literatury, kterou neužil, se spíše zaměřuje na veřejný sektor

- pokud jde o Taylora a Andersona, autor uvedl, že sám Taylor se na Andersona odvolává
- Co se týče normativity teorie společenské smlouvy, kandidát na svou obhajobu uvedl to, že spíše než o normativitě chtěl mluvit o legitimitě a že se mohl v tomto ohledu vyjádřit jasněji.
- Na výtku o reproduktivním charakteru Honnethových interpretací odpověděl tím, že tuto část zamýšlel jako úvod do Honnethova myšlení, uznal, že mohla být kritičtější
- na v posudku uvedenou výtku po zaměnitelnosti pojmů pospolitost a společenství uvedl, že synonymní užívání volil ze stylistických důvodů a také proto, že v kontextu jeho textu nebylo třeba tyto pojmy od sebe oddělovat.

Oponenti uznali kandidátovu snahu vyrovnat se s připomínkami, kol. Skovajsa se vrátil ke své výtce o pozitivní idealizaci společenství. Kandidát v obhajobě sice uvedl rizikové stránky pospolitosti v současné společnosti, nicméně pouze schematicky a nedostatečně. Pomoci by mohlo vztažení tématu k obecným teoriím společnosti (Parsons, Alexander), resp. konfliktu mezi individualizací a komunitním životem.

V rámci rozpravy školitel zmínil metateoretickou otázku po eklektismu teoretických prací a je toho názoru, že číst např. Foucaulta nemá k tématu práce relevanci, ale naopak soustředit se na Honnethovo čtení relevantní je. Tento postup je také vhodnější pro koherenci práce.

Oponent Znoj uvedl, že intence Taylora a Andersona se ve své rozdílnosti ukazují při interpretaci sekularizace a ateismus. Kandidát toto uznal. Předseda komise se dotkl nejasného metodologického zaměření práce a toho, co tedy uvedení různých teorií přináší. Jinými slovy: proč by sociologové měli tuto práci číst? Kandidát uvedl, že přínosem je utřídění pojmosloví, dále ukazuje roli sebepojetí komunit na sociální dynamiku. To ale kol. Buriánek nepovažuje za příliš překvapivé. Pokud jde o klasifikační přínos, kde je v práci kritérium klasifikace? Školitel uvedl, že to by bylo záhodno toto uvést v metateoretické části.

Kol. Šubrt se zaměřil na autorovu normativitu v přístupu k pospolitosti, resp. jednoznačně pozitivní hodnocení tohoto fenoménu. Připomněl například Simmelovu kritiku pospolitostí, resp. jejich přílišné vazby, která omezuje autonomii. Dále uvedl, že si není jist, zda kandidát dostatečně zhodnocuje roli médií v současné společnosti, resp. pospolitostech. Kandidát uvedl, že se zabýval explicitně pospolitostí jako ideálem, tudíž je logické, že kritické momenty jsou spíše okrajové. Roli moderních technologií autor zhodnotil jako pozitivní, jako příklad uvedl roli síťové komunikace v disentaních komunitách. Předseda komise se zaměřil na idealizaci komunity v práci a zeptal se, jak by tedy autor pojal například mafii. Autor ambivalenci uznal. Kol. Skovajsa doporučil omezit záběr práce třeba na jeden aspekt komunit, čímž by se mohlo takovým nejasným ambivalencím předejít.

Předseda komise ukončil diskusi.

Hlasování: Komise navrhla udělit titul Ph.D.

Zapsal: mgr. Jan Sládek

Podpis předsedy komise